JINGWEI, Li, (1994). *Tu Lu Fan Hui Gu Wen She Hui Jin Ji Wen Shu Yan Jiu.* Xinjiang Ren Min chu Ban She, Wulumuqı, Ürümçi.

JW: Bkz. JINGWEİ.

RADLOFF, W., (1928). *Uigurische Sprachdenkmäler, Materialien nach dem Tode des Verfassers mit Ergänzungen von S. Malov herausgegeben*, Leningrad, S. VIII+305, mit 3 Tfln. (Reprit: Biblio Verlag, Osnabrück 1972).

RASCHMANN, Simone-Christiane, (1995). *Baumwolle im türkischen Zentralasien*, Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica, Band 44, Harrassowitz Verlag · Wiesbaden.

RÖHBORN, Klaus, (1991). *Die Alttürkische Xuanzang-Biographie, VII.* (Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica. 34,3), Wiesbaden.

---, (1996). *Die alttürkische Xuanzang-Biographie. VIII.* (Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica. 34,5), Wiesbaden.

---, M. ÖLMEZ, (2001). *Xuanzangs Leben und Werk, Die alttürkische Xuanzang-Biographie III*, (Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica. 34,7), Wiesbaden.

TEKİN, Talat, (1988). *Orhon Yazıtları*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

---, (1994). *Tunyukuk Yazıtı*, Ankara.

TMEN: Bkz. DOERFER.

USp.: Bkz. RADLOFF.

YAMADA, N. (1971). "Four notes on several names for weights and measures in Uighur documents", In: L. Liget (ed.), *Studia Turcica*, Budapest, 491-498.

---, (1993). *Sammlung uigurischer Kontrakte.* Hrsg. von Juten ODA, Peter ZIEME, Hiroshi UMERA und Takao MORİYASU. 1-3. Osaka.

ZIEME, P., G. KARA, (1978). *Ein Uigurisches Totenbuch, Nāropas Lehre in Uigurischer Übersetzung,* Akadémiai Kiadó, Budapest.

Mustafa Canpolat Armağanı
A. Ata, M. Ölmez, Ankara 2003: 205-211

Köl Tigin Yazıtındaki Bir Cümlenin Analizi

Osman Fikri Sertkaya
(İstanbul)

Göktürk yazısının Vilhelm Thomsen tarafından 25 Kasım 1893'te çözülerek 15 Aralık 1893'te ilim âlemine ilân edilmesi üzerinden yaklaşık 110 yıl geçti. Yazıtların Wilhelm Thomsen ile Vilhelm Radloff tarafından yapılan ilk yayımlarından bu güne kadar metinlerin okunup yayımlanması birçok ilim adamı tarafından yapıldı. Bu yayımlarda her seferinde bir öncekinde karanlıkta olan bir nokta veya noktalar aydınlatıldı, bazan düzeltme amacıyla doğru okunan metin yanlışa çevirildi, bazan da bir önceki naşirin veya naşirlerin görüşlerine sahip çıkıldı. Bütün bunların yanında Türk dili araştırmalarının ilerlemesi, dolayısıyla yeni karşılaştırma malzemelerinin elde edilmesi ile yazıtlardaki cümleleri yeniden değerlendirmek imkânı doğdu.

Benim yeniden değerlendirmesini yapmak istediğim cümle Köl Tigin'in ölümü münasebeti ile onun yog törenine katılan kişilerin sıralandığı listenin bir cümlesidir. Köl Tigin yazıtının Kuzey yüzünün 12. satırında bulunan cümlenin orijinal metni şudur:

: 𐰇𐰃𐰚𐰀 𐰋𐰃𐰖𐰣𐰚𐰀 : 𐰃𐰆𐰖𐰀𐰆𐰃 : 𐰣𐰍𐰾𐰚𐰤 : 𐰋𐰚𐰃𐰖𐰃𐰚𐰤 : 𐰆𐰀𐰣𐰆𐰀 : 𐰾𐰆𐰚𐰍 : 𐰇𐰃𐰖𐰃𐰚𐰃 : 𐰃𐰆𐰀 : 𐰣𐰇𐰃𐰚𐰤

Cümlenin transkripsiyonunu şöyle yapabiliriz: *ḳur(ı)ya : kün : b(a)ts(ı)ḳd(a)ḳı : soġd : b(e)rç(i)k(e)r : buḳ(a)r(a)ḳ ul(u)s : bod(u)nda : n(e)k s(e)n̂gün :oġ(u)l t(a)rḳ(a)n : k(e)lti :*

Bu cümle 1895'te Wilhelm Radloff tarafından Kiril harfleri ile *курыja кӱн батышыкдакы соӈат бäрчилäр ӱч кырк улус будунда Нäӈсäӊӱн оглы маркан кäлму* [= *kurıya kün batısıkdakı sogat berçiler üç kırk ulus budunda Neŋseŋün oglı tarkan kelti* (OFS)] şeklinde transkripsiyonlanarak Almancaya "... von rückwärts, d. h. von den im Westen lebenden drei und vierzig Völkerschaften sind die Söhne des Nängsängün und Tarchane als Geschenkebringer gekommen" şeklinde çevirilmiştir.[1]

Vilhelm Thomsen ise 1896'da cümleyi; *qur^{y}ja kün b^{a}t^{y}s^{y}qd^{a}qy soγd*

[1] W. Radloff, *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei*, (Erste Lieferung), St. Petersburg, 1895, s. 29.

b^{ä}rç^{ä}k^{ä}r buq^{a}r^{a}q u$^{ł y}$s bud^{u}nda n^{ä}ñ s^{ä}ŋün o^{ɣu}l t^{a}rq^{a}n k^{ä}lti okuyarak Fransızcaya "De la part des peuples qui habitent en arriere, au soleil couchant, les Sogds, les Perses (?) et les Boukarak-oulis[64], vinrent Neng(?)-sengun et Ogoul-tarkan(?)"[2] [Geride gün batısında yaşayan Sogd'lar, Pers'ler ve Bukarakulis'lerden[64] Neng(?)-sengün ve Ogul-tarkan(?) geldiler"[3] şeklinde çevirir. Vilhelm Thomsen'in 64 numaralı açıklamasının Vedat Köken tarafından Fransızcadan Türkçeye yapılan çevirisi şöyledir:

> "64 [I K 12] *Soγd* için bk. not 38. *Buqaraq* (okunuşu tümüyle doğru), burada incelediğimiz devirlerden önce de ünlü ve çok eski bir kent olan Buhara kentinden başkası olamaz. *Ułys* ya da *ułus*, 'halk' anlamına Uyg., Osm. vb.deki *ulus*, Çağ.daki *ulus* kelimesiyle özdeş olup Buhara halkını gösteriyor olmalıdır. Soγd ile *buqaraq* arasında yer alan ve yine bir halk ismine benzeyen *bärçäkär (-lär?)* kelimesini ben Pers'lerle özdeş olarak düşündüm. *Bärçäkär* -yazıtta da böyle yazılmış görünüyor- kelimesinin sonundaki ekin ne olduğunu anlayamadım. (krş. *ädizkär*? II D 1?). Eğer bunun bir halk ismi olabileceği görüşümde haklı isem, halk isimleri başka hiç bir yerde çoğul olarak kullanılmadığı için, kelimenin yazılışınını da *bärçälär* olması gerekir".[4]

Türkiye'de Hüseyin Namık Orkun 1936'da metni *ḳur^{ı}ya kün b^{a}t^{ı}s^{ı}ḳd^{a}ḳı suğd b^{e}rç^{e}k^{e}r buḳ^{a}r^{a}ḳ ul^{u}s bud^{u}nda n^{e}ñ s^{e}ñün oğ^{u}l t^{a}rḳ^{a}n k^{e}lti* okuyarak "Geride [garpte] gün batısında Sugd, Berçeker [=Acemler], Buhara ulus ve kavimlerinden Neng Sengün ile Ogul Tarkan geldiler" şeklinde tercüme eder.[5]

T. Tekin ise cümleyi ilk olarak 1968'de *qurïya kün batsïqdaqï soγud, bärçik är, buqaraq ulus bodunda änik säŋün, oγul tarqan kälti* transkripsiyonlamış ve İngilizceye "General Änik and Oγul Tarkan came from the Sogdians, Persians, and the People of the city of Bukhara who are at the sunset in the west" şeklinde çevirmiştir.[6]

M. Ergin 1970'te cümleyi; *Ḳurıya kün batsıḳdaḳı Soġd Berçik er Buḳaraḳ uluş budunda Enik sengün oğul Tarḳan kelti* okumuş ve "Batıda gün batısındaki Soğd, İranlı, Buhara ülkesi halkından Enik General, Oğul Tarkan geldi" şeklinde aktarmıştır.[7]

Talât Tekin 1988'de yaptığı *Orhon Yazıtları* adlı eserinde cümleyi *kur(ı)ya :*

2 Vilh. Thomsen, *Inscriptions de l'Orkhon*, Helsingfors, 1896, s. 114.
3 Vilh. Thomsen, *Çözülmüş Orhon Yazıtları*, Çeviren: Vedat Köken, TDK Yay. 595, Ankara, 1993, s. 122.
4 *a. g. e.*, s. 188.
5 Hüseyin Namık Orkun, *Eski Türk Yazıtları*, I, İstanbul, 1936, s. 52.
6 Talat Tekin, *A Grammar of Orkhon Turkic*, Indiana University Publications, Bloomington, 1968, s. 237 ve 272.
7 M. Ergin, *Orhun Âbideleri*, Bin Temel Eser: 32, İstanbul, 1970, s. 15.

kün : b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(e)rç(i)k(e)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nda : n(e)k s(e)ñün : og(u)l t(a)rk(a)n : k(e)lti : transkripsiyonlayarak "Geride, gün batısındaki Soğdlar, İranlılar (ve) Buhara şehri halkından General Nek (ve) Oğul Tarkan geldi" şeklinde çevirir.[8]

Talât Tekin bu cümlede geçen kelimeler için üç de açıklama notu yazmıştır. Onları da aşağıda verelim:

> 122) KT K 12: *b(e)rç(i)k(e)r*. Radloff metninde $B^2R^2ÇL^2R^2$, Fin atlasında ise $B^2R^2ÇK^2R^2$ şeklindedir. Radloff'un K^2 harfini L^2 sandığı anlaşılıyor. Radloff kelimeyi *bereçiler* okumuş (1897:149) ve tabii yanlış çevirmiştir. Thomsen aynı kelimeyi *berçeker* okumuş ve doğru olarak "les Perses (?)" diye çevirmiştir. (1896:114). Orkun ve Malov da aynı okuyuşu ve anlamı kabul etmişlerdir. Ben Orhon Türkçesi gramerimde kelimeyi yukarıdaki gibi fakat iki kelime halinde okumuştum: *berçik er* "Fars eri, Fars erleri". Buradaki *berçik* kelimesi Orta Farsça **Parsig*, **Persig* gibi bir addan bozulmuş şekil olabilir.
>
> 123) KT K 12: *buk(a)r(a)k ul(u)ş*. Bu ibare "Buhara şehri" olarak anlaşılmalıdır. *Buk(a)r(a)k ul(u)ş bod(u)n* "Buhara şehri halkı". *Ul(u)ş* kelimesi S^2 harfi ile yazılmıştır.
>
> 124) KT K 12: *n(e)k s(e)ñün, og(u)l t(a)rk(a)n*. İlk kelime Radloff atlasında N^2NG, Fin atlasında ise N^2K^2 şeklindedir. Radloff bunu ikinci kelime ile birlikte *Neñseñün* okumuş ve bütün ibareyi "Neng-sengün'ün oğlu Tarkan" diye çevirmiştir (1897:149). Thomsen ise, doğru olarak, "Neng-sengün ve Oğul Tarkan" şeklinde tercüme etmiştir (1896:114). Kül Tigin'in yoğ törenine Buhara şehri halkından iki temsilcinin geldiği kesindir. Bunlardan "general" rütbesini taşıyan birincisinin adı olan N^2K^2 harf dizisi *Nek* okunabileceği gibi, *(E)n(E)k* veya *(E)n(i)k* şeklinde de okunabilir."

Özetlersek Radloff'un atlasında 𐰃𐰢 şeklinde verdiği ve bir çok araştırıcının da bu şekle dayanarak $N(e)\widehat{ng} = N(e)ŋ$ transkripsiyonladığı kelimeyi, Talât Tekin Fin atlasındaki 𐰃𐰣 şekline dayanarak 1968'de *Änik* transkripsiyonlamış, sonra 1988'de bu transkripsiyonunu *N(e)k* şeklinde düzeltmiştir, ama *N(e)k* kelimesinin hangi dilden olduğunu ve anlamını söylemediği gibi, etimolojik açıklamasını da yapmamıştır. Ayrıca Talât Tekin *N(e)k* okuduğu kelimenin *(E)n(e)k* veya *(E)n(i)k* okunabileceğini de zikretmiştir.

Kelime Sergey G. Klyaştornıy tarafından da 1964'te *Näk säŋün* okunmuş ve "*Näk säŋün* . *Näk* < İranca. *nēk/nīk* "iyi, güzel", İran onomastiğindeki sıradan

8 Talât Tekin, *Orhon Yazıtları*, Ankara, 1988, s. 22-23.

bir isimdir" şeklinde Farsça kökenli açıklanmıştı.[9] Bana göre *Nek* kelimesinin Klyaştornıy'ın yaptığı Farsça kökenli görüşünü de düzeltmek gerekiyor.

Ben Sergey G. Klyaştornıy ile Talât Tekin'in *N(e)k* okuyuşunu kabul ediyorum, ancak aşağıda hangi dilden geldiğini ve anlamını vererek etimolojik açıklamasını yapıyorum, ayrıca onun *(E)n(e)k* veya *(E)n(i)k* şeklindeki diğer okuma tekliflerini, aşağıda açıklayacağım sebeplere dayanarak, mümkün görmüyorum.

Böylece daha önceki araştırıcıların bu cümle hakkındaki okuma, çeviri ve açıklamalarını verdikten sonra artık *ḳur(ı)ya : kün : b(a)ṭs(ı)ḳd(a)ḳı : soġd : b(e)rç(i)k (e)r : buḳ(a)r(a)ḳ ul(u)s : bod(u)nda : n(e)k s(e)n̂gün :oġ(u)l t(a)r-ḳ(a)n : k(e)lti :* şeklindeki kendi okuyuşumuza dönelim.

Metni kelime kelime aktarmaya çalışalım. *Kurıya* "batıdan", *kün batsıkdaki* "güneşin battığı taraftaki", *sogd* "Sogd", *berçik er* "Pars eri", *bukarak* (acaba burada "Buhara şehri" mi kasdediliyor ki?), *ulus bodunda* "cemaattan", *Nek* [veya *Enük?*] *Seŋ̂gün* (kişi adı), *Oğul Tarkan* (kişi adı) geldi".

Orijinal cümlede de açıkça görüleceği üzere iki halktan iki kişi gelmiştir. Bu halklardan birincisi *Sogd* halkı, ikincisi ise *Berçiker* halkıdır. Soğd halkının temsilcisi *Nek* [veya *Enük?*] *Seŋ̂gün*, Berçiker halkının temsilcisi ise *Oğul Tarkan*'dır.

Şimdi de "bu cümlede geçen *bukarak* kelimesi ne demektir" sorusunun cevabını arayalım:

V. Thomsen *bukarak* kelimesini "Buhara" şehrinin adı olarak kabul ediyor, *uluş* "halk" kelimesini de *bukarak* kelimesi ile özdeş sayarak "Buhara halkını" ifade etmelidir diyordu.

V. Thomsen'den 92 yıl sonra T. Tekin 123 ve 124 numaralı açıklamalarında *bukarak uluş* ibaresini "Buhara şehri", *bukarak uluş bodun* ibaresini de "Buhara şehri halkı" şeklinde, kesin bir hüküm ile, iddia ediyor. Fakat T. Tekin ekolünden Mehmet Ölmez "Eski Türk yazıtlarında yabancı ögeler (2)" adlı araştırmasında "*bukarak* << Skr. *vihāra* açıklaması ile → Buhara, bugün Özbekistan Cumhuriyeti'nde Buhara yönetim biriminin merkezi olan kent" göndermesini yapmıştır.[10] Ancak M. Ölmez kelimenin Skr.'ten Eski Türkçeye geçtiği yolları zikretmediği gibi kelimedeki *-k* ekini de açıklamaz.

Acaba bu cümledeki *bukarak* kelimesi "Vilhelm Thomsen'den Talât Tekin'e kadar uzanan bir zincirdeki birçok araştırıcının zannettiği gibi Buhâra şehrinin adı" mıdır? Bana göre değildir, olamaz da. Ben metindeki *bukarak* kelimesinin

9 Sergey G. Klyaştornıy, *Drevnetyurkskiye Runiçeskiye Pamyatniki Kak İstoçnik Po İstorii Drevney Azii*, Moskova, 1964, s. 132.

10 *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7, Ankara, 1997, s. 181-182.

aslının Sanskrit *vihāra* "ibadethâne" kelimesi olduğu kanaatindeyim. Kelime Sanskritten eski Farsçaya veya Sogdçaya geçince, *rûçek* "rûze, oruç", *prištak* "ferişte, melek" kelimelerinde de görüldüğü gibi *-k* eki almıştır.[11] Dolayısıyla Eski Türkçedeki *bukarak* şekli Türkçeye direkt Skr.'ten değil, kelimenin Sogdçadaki şeklinden aynen geçmiş olmalıdır. Eski Türkçede kelime başında *v-* sesi bulunmadığı için Sanskrit *v-* Türkçede tabii ki *b-* ile yazılacaktı. Kısacası bu cümlede geçen *bukarak* kelimesi "Buhara şehrinin adı" yerine, "ibadethâne" olarak kabul edilmelidir. Eski Türkçe *uluş bodun* ibaresini ise, ikileme olarak, "cemaat" şeklinde anlamaktayım.

Cümlede *bukarak* kelimesinin kullanılması gelen temsilcilerin budist muhitten olduğunu ifade eder. Biz müslümanlar câmiye gidenlere "câmi cemaati" demiyor muyuz? *Bukarak ulus bodun* da "Vihâra cemaati"nin Göktürkçedeki söylenişi olmalıdır. Yani Batıda *Sogd* ülkesinden ve *Berçiker*'den gelenler her iki ülkenin budist cemaatinin temsilcileri olan *Nek Seŋ̂gün* ile *Oğul Tarkan*'dır.

Bunu şöyle anlayalım. Türkiye'de bir Türk devlet büyüğü öldüğü zaman Gagauz İli'nden, Çuvaş İli'nden hristiyan Türkler gelmiyor mu? Karayim Türklerinden musevî Türkler gelmiyor mu? Yakut/Sahalar Türklerinden şaman Türkler gelmiyor mu?

Şimdi de *Nek* veya *Enik* okunabileceği söylenen kelimeler üzerinde duralım.

N(E)K

Nek kelimesi Türkçeye Hintçeden geçen bir kelimedir. Skr. aslı *nāga* olan kelime "büyük yılan, ejder" anlamına gelir.[12] Skr. kökenli bu kelime 'Karahanlı Türkçesinde *DLT*'te Türklerin kullandığı 12 hayvanlı takvimin 5. yılının adı olarak da kullanılmıştır.[13] Kelime *DLT*'te B. Atalay[14] tarafından *nek*, R. Dankoff[15] tarafından ise, Skr. aslına uygun olarak, *nag* okunmuştur. Göktürkçedeki 𐰽𐰢 imlâsına dayanarak *DLT*'te *nek* şeklinde okumasının daha uygun olduğu kanaatindeyim.

11 Şinasi Tekin, "Yabancı kelimelerin Türkçeye giriş yolları ve oruç kelimesinin hikâyesi", *İştikakçının Köşesi, Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*, Simurg, İstanbul, 2001, s. 33-42.

12 Sir Monier Monier-Williams, *Sanskrit-English Dictionary*, 2. baskı, 1981, s. 532c-533c.

13 Besim Atalay, *Divanü Lûgat-it-Türk*, III, Ankara, 1941, s. 155-156; I, Ankara, s. 345-346.

14 Besim Atalay, *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini "Endeks"*, IV, Ankara, 1943, s. 419.

15 Robert Dankoff-James Kelly, Mahmud al-Kašγarī. *Compendium of the Turkic Dialects (Dīwān Luγāt-al-Turk)*, Part I, Harward 1982, s. 271; Part II, Harward, 1984, s. 228; Part III, Harward, 1985, s. 121.

nek نَك el-timsāḥ (*DLT*, 257a/3 = 513/3); **nek yılan** نَك يِلَن es-şu'bān (*DLT*, 257a/3 = 513/3); **nek yılı** نَك يِلى el-ismü ecdā'-sinīni'l-isnā 'aşere bi't-türkiyye ve's-senetü elletī ketebnā hāzā'l-kitābi fī tis'a ve sittīn kāneti's-senetü li-hāzā (*DLT*, 257a/3-5 = 513/3-5)[16]

Skr. *nāga* kelimesinin Uygur Türkleri arasında kullanılan takvim yılı karşılığı Çinceden Uygur Türkçesine geçen *luu* "ejder" kelimesidir. Yine Skr. *nāga* kelimesinin eski Bulgar Türkleri arasında kullanılan takvim yılı karşılığı ise *veren* kelimesi olup bu kelime Genel Türkçede metatezli şekli ile *evren*[17] olarak geçer. اوران imlâsı dolayısıyla birçok kişi tarafından *evran*[18] şeklinde yanlış okunan bu kelimenin Osmanlı Türkçesinde çok tanınan kullanılışı *Ahî Evren* adında görülür ve elifli imlâ dolayısıyla da yanlış olarak *Ahî Evran* olarak okunur.

(E)N(E)K / (E)N(İ)K

Yukarıda T. Tekin'e ait 124 numaralı not şu cümle ile bitiyordu. "... N^2K^2 harf dizisi *Nek* okunabileceği gibi, *(E)n(E)k* veya *(E)n(i)k* şeklinde de okunabilir". Ben bu hükme karşı olan görüşlerimi de sizlerle paylaşmak isterim.

Eski Türkçe metinlerde bu güne kadar *(e)n(e)k* şeklinde bir örnek tespit edilemediği için bu okuyuş şekli farazi olarak kalmaya mahkumdur. Keza eski Türkçe metinlerde *(e)n(i)k* şeklinde bir örnek de bu güne kadar tespit edilemediği için bu okuyuş şekli de farazi olarak kalmaya mahkumdur. Ancak Eski Türkçe metinlerde bu güne kadar Uygur Türkçesi devrinden itibaren tespit edilen buna benzer tek kelime "Et yiyen hayvanların yavrusu"[19] şeklinde anlamlandırılan *enük* kelimesidir.[20] Bu kelimenin imlâsının da Göktürk harfli metinlerde *(e)n(ü)k* şeklinde geçmesi ve son sesin de 𐰴 veya 𐰚 ^{W}K (^{ü}K) işareti ile yazılması gerekirdi.

16 Kâşgarlı Mahmud, *Dîvânü Lûgati't-Türk*, Tıpkıbasım/Facsimile, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1205, Ankara, 1990.

17 Sir Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford, 1972, s. 13b-14a **evren**.

18 Andreas Tietze, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı, Cilt 1 A-E*, İstanbul-Wien, 2002, 755b-756a' kelime **evran/evren** madde başında "büyük yılan" anlamıyla verilmektedir. Ancak Yaşar Kemal'den verilen örnekte yazarın **evren** kelimesini "ejderha" karşılığı ile kullandığı görülmektedir. Tietze'nin **evran** okuyuşunun *Tarama Sözlüğü* ile *Derleme Sözlüğü*'ndeki örneklere dayanarak verdiği anlaşılıyor.

19 Andreas Tietze, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı, Cilt 1 A-E*, İstanbul-Wien, 2002, 729a.

20 Sir Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford, 1972, s. 183b **enük**.

Dolayısıyla cümlede 𐰴𐰃 imlâsı ile geçen kelimeyi ancak *n(e)k* şeklinde okumak ve Skr.'den Göktürkçeye belki Sogdca üzerinden geçen bir alınçlama olarak kabul etmek gerekiyor. Ayrıca kişi adının Türkçe *(E)n(ü)k* yerine Skr. *N(e)k* olması onun *vihāra* cemaatini yani Budist inanışa sahip kişilerin cemaatini temsilen Budist muhitten gelmiş olması görüşünü de güçlendirmektedir.

Sonuç olarak Köl Tigin yazıtının Kuzey yüzünün 12. satırında yer alan : 𐰋𐰼𐰺 𐰉𐰇𐰞𐰓𐰺 : 𐰃𐰍𐰇𐰺𐰃 : 𐰓𐰋𐰞 : 𐰇𐰋𐰇𐰇𐰺 :𐰋𐰺𐰓𐰞 : 𐰋𐰼𐰺 :𐰇𐰇𐰺 :𐰋𐰇𐰞𐰍𐰞𐰓 :𐰃𐰍𐰺 :𐰋𐰇𐰺 *kur(ı)ya : kün : b(a)ts(ı)ḳd(a)ḳı : soġd : b(e)rç(i)k(e)r : buḳ(a)r(a)ḳ ul(u)s : bod(u)nda : n(e)k s(e)n̄gün : oġ(u)l t(a)rḳ(a)n : k(e)lti :* cümlesinin transkripsiyonunu "Batıdan güneşin battığı taraftaki Soğd (ve) Berçik er(in) *vihâra* cemaatini temsilen Nek Sengün (ile) Oğul Tarkan geldi" şeklinde yapmak istiyorum.

Göktürklerin Hint ve budist muhiti ile olan ilişkileri sonucunda Göktürk harfli Eski Türkçe metinlerde daha önce tarafımdan şu on iki kelime tespit edilmişti.[21]

	Eski Türkçe	Sanskrit		Eski Türkçe	Sanskrit
1	*ar^{1}ş^{2}i*	< *ṛṣi*	7	kordan	< *korttana*
2	*azman*	< *ayma(n)*	8	makaraç	< *mahārāca*
3	*bukarak*	< *vihāra*	9	sok ~ şok	< *aśoka*
4	*çerig*	< *kṣatriya*	10	umay	<
5	*çıntan*	< *candana*	11	yalabaç	< *yalāvāca*
6	*ışbara*	< *śvara*	12	yamtar	< *yantar*

Şimdi bu listeye on üçüncü örnek olarak etü. *n(e)k* < Skr. *nāga* "evren, büyük yılan" örneğini de eklemek gerekiyor.

21 Osman Fikri Sertkaya, "Die indischen Elemente in den köktürkischen Inschriften /Göktürk yazıtlarında Hintçe unsurlar", *Symposion Indien und Zentralasien - Sprach und Kulturkontakte / Hindistan ve Ortaasya - Dil ve Kültür İlişkileri Sempozyumu*, 7-11 Mayıs 2001, Göttingen / Almanya'da sunulan bildiri.